

Каламаж Вікторія,

ІНШОМОВНА КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ СТУДЕНТІВ МОВНИХ ФАКУЛЬТЕТІВ: ПОНЯТТЯ, СТРУКТУРА ТА ОСОБЛИВОСТІ

Стаття присвячена аналізу іншомовної комунікативної компетентності студентів мовних факультетів, розкриття змісту та структури цього поняття, показано співвідношення понять «компетенція» та «компетентність».

Ключові слова: компетенція, компетентність, іншомовна професійна комунікативна компетентність, комунікативна мовна компетентність.

Статья посвящена анализу иноязычной коммуникативной компетентности студентов языковых факультетов, раскрытие содержания и структуры этого понятия, показано соотношение понятий «компетенция» и «компетентность».

Ключевые слова: компетенция, компетентность, иноязычная профессиональная коммуникативная компетентность, коммуникативная языковая компетентность.

In this article there are scientific approaches to the notion of «competence», correlation between «competence» and «competent», analysis of a foreign language communicative competence of the students of foreign languages department.

Keywords: competence, competent, foreign language communicative competence, communicative language competence.

Відомо, що останнім часом компетентнісний підхід в освіті отримав досить широке поширення на противагу традиційному дискурсу знань, умінь, навичок (І. Зимня, А. Маркова, А. Хуторской, В. Шадриков та ін.). Це пов'язано, насамперед, із стрімкою динамічністю сучасного світу, постійним оновленням вимог до фахівців, які в умовах іншомовного середовища набувають ще й відповідної специфі-

ки. У тому числі змінюються підходи до навчання студентів іноземних мов. Формування у цьому процесі іншомовної комунікативної компетентності є актуальною теоретичною проблемою та практичною задачею. Компетентнісний підхід пов'язаний із інтенсивними прийомами впливу на смислову сферу студента, на його креативні характеристики, його творче самовираження та мотиви.

Метою цієї статті є розкрити зміст поняття та складові іншомовної комунікативної компетентності й визначити її місце в системі інших видів компетентностей студентів.

Відповідно, завданнями статті є:

- 1) розмежувати поняття «компетентність» та «компетенція»;
- 2) розкрити зміст та структуру поняття «іншомовна комунікативна компетентність» у співвіднесенні з іншими однопорядковими поняттями: «комунікативна мовленнєва компетентність», «іншомовна професійна комунікативна компетентність».

Насамперед, зазначимо різницю між схожими поняттями «компетентність» та «компетенція». В перекладі із латинської *competentia* – означає коло питань, в яких людина добре розуміється, має певні знання і досвід, що дозволяють їй ефективно діяти у визначеній області. Компетенцію визначають як суму знань, умінь та характерних рис, що дозволяє особистості виконувати певні дії. Вирізняють певні особливості окремих видів компетенції в певних галузях, зокрема в освіті. Так, з точки зору вивчення іноземної мови, Ключко виділяє такі особливості:

– загальні компетенції, тобто такі, що не є специфічними для мовлення, але такі, що необхідні для будь-якого виду діяльності, у тому числі й мовленнєвої;

– комунікативні мовні компетенції – це такі, які забезпечують суб'єктові можливість діяти, виконувати професійно спрямовану діяльність, застосовуючи спеціальні лінгвістичні засоби.

Користуючись професійно спрямованою іноземною мовою, фахівець використовує загальні та комунікативні мовленнєві компетенції.

Комунікативна мовленнєва компетенція складається із певних компонентів: лінгвістичного (лексичні, фонологічна, синтаксичні знання і вміння та інші параметри мови як системи), соціолінгвістичного (соціокультурні умови користування мовою, соціальні конвенції, такі як: правила ввічливості, норми, які регулюють стосунки

між поколіннями, статтями, класами) та прагматичного (функціональне вживання лінгвістичних засобів). Комунікативна мовленнєва компетенція (КМК) особистості реалізується у виконанні різних видів мовленнєвої діяльності, а саме: сприймання, усвідомлення, відтворення (усне чи письмове).

Поняття компетентність визначають як похідне від компетенції, так як воно вказує на суб'єкта як носія компетенції; ступінь розвитку особистісних характеристик суб'єкта компетенції визначає рівень його компетентності; кількість і якість професійних і спеціальних знань суб'єкта виступає передумовою ефективної реалізації його компетентності.

Компетентність передбачає не просто наявність знань та навичок, а здатність їх творчого використання. Поняття компетентності характеризує достатність і адекватність дій, котрі базуються на індивідуальному практичному досвіді особистості. Компетентність – це здатність приймати рішення, нести відповідальність за їхні наслідки у різних галузях діяльності; компетентність є ситуативною категорією, що виражається в готовності до здійснення діяльності в певних ситуаціях.

Компетентність поєднує фізичні та інтелектуальні якості особистості. Фахівці визначають поняття компетентності як інтегровану характеристику якостей особистості, котрі визначають рівень поведінки в процесі виконання певної діяльності.

Будь-яка компетентність індивіда має такі компоненти:

- 1) знання;
- 2) навички, уміння;
- 3) здатності;
- 4) професійно важливі якості;
- 5) досвід, що дозволить оперативно вирішити завдання та проблеми, які виникають у процесі професійної діяльності.

Зарубіжні дослідники в структурі компетентності виділяють три рівні:

- інтегративна компетентність – здатність до інтеграції знань і навичок і їх використання в практичній життєдіяльності;
- психологічна компетентність – розвинута система емоцій, здатність забезпечити адекватне сприйняття навколишнього світу і поведінку людей;
- компетентність в конкретних сферах діяльності, яка виражається у вмінні працювати із людьми, реалізувати плани і т.д.

А.К. Маркова виділяє основні види компетентності: спеціальна (професійна), соціальна, особистісна і індивідуальна. Зокрема, соціальна компетентність має доволі складну структуру, що поєднує лінгвістичний, інформаційний та соціокультурний компоненти. Останній виступає як соціокультурна компетентність, що представляє собою готовність і здатність партнерів по комунікації вести діалог на основі знань рідної культури і культури партнера. Соціокультурна компетентність передбачає вміння орієнтуватись в часі і просторі, розуміти соціальний статус партнера, вміння використовувати різні мовні форми (формальний, неформальний стилі, жаргон, професійна лексика тощо) [7].

Аналіз наукових праць, в яких розглядається проблема комунікативної компетентності, дозволяє зрозуміти комунікативну компетентність як здатність установлювати і підтримувати контакти з людьми. Для ефективної комунікації необхідним є набуття певної сукупності знань і вмінь, котрі забезпечують процес комунікації [5]. Щодо поняття «іншомовна комунікативна компетентність» та її складових серед дослідників немає однастайності. Автори визначають цей термін (ІКК) як:

- знання, уміння та навички, необхідні для розуміння чужих і власних програм мовленнєвої поведінки, адекватних цілям, сферам, ситуаціям спілкування, зміст якої охоплює знання основних понять лінгвістики мови (стилі, типи, способи зв'язку речень у тексті), навички та уміння аналізу тексту та власне комунікативні надбання [1];

- знання мови, високий рівень практичного володіння як вербальними, так і невербальними її засобами, а також досвід володіння мовою на варіативно-адаптивному рівні залежно від конкретної мовленнєвої ситуації [8] тощо.

У різних моделях ІКК розглядаються різні її складові (компоненти). Так, М. Кенел та М. Свейн поділяють ІКК на такі складові: граматичну, соціолінгвістичну, дискурсивну і стратегічну. Д. Хаймс виділив лінгвістичну (правила мови), соціально-лінгвістичну (правила діалектного мовлення), дискурсивну (правила побудови смислового висловлювання) і стратегічну (правила підтримання контакту із співрозмовником) складові ІКК. Також досліджуються тематичний, організаційний, прагматичний, соціокультурний, соціальний та інші компоненти ІКК.

Особливістю іншомовної професійної компетентності майбутнього фахівця є її зв'язок із професійною свідомістю, професійними

цінностями та ідеалами, оскільки йдеться про ступінь сформованості професійного рівня, стилю професійного спілкування у різних соціально-рольових ситуаціях.

Набуття іншомовної професійно спрямованої компетентності дозволить майбутньому фахівцеві виконувати різні види робіт з оригінальною літературою зі спеціальності, а саме: розуміти зміст, вміти отримати необхідну інформацію, перекласти або реферувати необхідний матеріал; мати навички діалогічного мовлення, а також володіти зв'язним монологічним мовленням на рівні як самостійно підготовленого, так і не підготовленого висловлювання, розуміти діалогічне та монологічне мовлення в межах вивченого матеріалу; володіти навичками як усного, так і письмового перекладу з іноземної мови на рідну та навпаки; знати основи ведення ділової документації іноземною мовою, вести ділове листування, переговори тощо; володіти основними навичками двостороннього перекладу; використовувати словники та довідковий матеріал при перекладі; вміти стисло та точно висловлювати думки обома мовами; вміти використовувати засоби сучасних інформаційних технологій під час спілкування та передачі інформації [5].

Іншомовна комунікативна компетенція розглядається як сукупність знань, навичок, володіння якими дозволяє студентам практично застосовувати знання іноземної мови в різноманітних соціально детермінованих ситуаціях із врахуванням лінгвістичних і соціальних правил, яких дотримуються носії мови. Необхідно зазначити, що оволодіваючи іншомовною комунікативною компетентністю, важливо не втратити свою власну ідентичність, сформовану в рідному соціокультурному просторі; не потрібно намагатися повністю уподібнитись носієві мови, яка вивчається. Щоб сформувати іншомовну комунікативну компетенцію треба розвивати міжкультурну комунікативну компетентність. Міжкультурна компетенція у зв'язку із іншомовною комунікативною компетенцією може виступати одним із показників іншомовної компетенції студентів вузу [2].

Література:

1. Бідюк Н.М. Комунікативна компетентність майбутнього вчителя-філолога: зміст та структура / Н.М.Бідюк // Збірник наукових праць третьої Міжнародної науково-практичної конференції «Інформаційно-комунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи».

2. Грош Е.В. Развитие межкультурной компетенции как актуальная проблема методики преподавания иностранных языков// <http://www.ranez.ru/uploaded/news/konf-2008-07.pdf>
3. Добросмыслова С.Н. Основные научные подходы к определению понятия компетентности // <http://referat.ukraine-ru.net/?cm=151326>
4. Зимняя И. А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентного подхода в образовании/ И.А. Зимняя. – М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004.
5. Ключко В.І., Прадівляний М.Г. Формування професійно спрямованої іншомовної компетентності фахівців технічних та економічних спеціальностей засобами сучасних інформаційних технологій: Монографія/ В.І. Ключко, М.Г. Прадівляний. – Вінниця: ВНТУ, 2009. – 186 с.
6. Кудряшова В.А., Кириченко Л.Г. Некоторые аспекты коммуникативного содержания и коммуникативной компетентности обучения иностранному языку/ В.А. Кудряшова, Л.Г. Кириченко // Наукові праці ОНАЗ імені О.С.Попова. – 2005. – №2.
7. Садохин А. П. Межкультурная компетентность: понятие, структура, пути формирования /А. П. Садохин // Журнал социологии и социальной антропологии. – 2007. – Том X. – № 1. – С. 126-140.
8. Тинкалюк О. Сутність і структура іншомовної комунікативної компетентності студентів немовних спеціальностей вищих навчальних закладів / О. Тинкалюк // Вісник Львівського університету. Серія педагогічна. – 2008. – Вип 24. – С. 53-63.